

Op een dag, toen ik langs de kaden liep, werd mijn aandacht getrokken door de titel van een boek, *Tijd van ontmoetingen*. Voor mij is er ook een tijd van ontmoetingen geweest, in een ver verleden. Ik was in die jaren vaak bang voor de leegte. Een angst die me nooit overviel wanneer ik alleen was, maar uitsluitend in gezelschap van bepaalde mensen die ik net had ontmoet. Om me gerust te stellen zei ik dan tegen mezelf dat ik nog wel de kans zou krijgen om ze af te schudden. Bij sommigen wist je niet hoever ze je nog zouden meeslepen. Het was een hellend vlak.

Ik zou me allereerst de zondagavonden voor de geest kunnen halen. Die bezorgden me een onbehaaglijk gevoel, dat alleen diegenen kennen die weten wat het is om 's winters aan het eind van de middag, als het al donker begint te worden, terug te moeten naar het internaat. Die ervaring blijft hen achtervolgen in hun dromen, soms hun hele leven lang. Op zondagavond kwamen er een paar mensen bijeen in het appartement van Marti-

ne Hayward, en ik was een van hen. Ik was twintig, en ik voelde me niet echt op mijn gemak. Een soort schuldgevoel be kroop me, alsof ik nog op school zat en was weggelopen in plaats van terug te keren naar het internaat.

Moet ik nu echt meteen beginnen over Martine Hayward en het kleine maar bonte gezelschap dat op die avondjes bij haar over de vloer kwam? Of zal ik me maar liever houden aan de chronologische volgorde? Ik weet het niet meer.

Toen ik een jaar of veertien was, was ik eraan gewend om op vrije dagen alleen door de stad te lopen, nadat de schoolbus ons had afgezet bij de Porte d'Orléans. Mijn ouders waren niet thuis. Mijn vader had het druk met zijn zaken en mijn moeder speelde in een stuk in een theater aan de place Pigalle. In dat jaar – 1959 – ontdekte ik de buurt rond Pigalle, op zaterdagavonden, terwijl mijn moeder op de planken stond, en gedurende de tien jaar daarna ben ik er nog vaak geweest. Ik zal daar nog nader op ingaan, als ik er de moed toe heb.

In het begin was ik bang alleen op straat, maar om mezelf gerust te stellen volgde ik telkens dezelfde route: rue Fontaine, place Blanche, place Pigalle, rue Frochot en dan de rue Victor-Massé tot aan de bakker op de hoek van de rue Pigalle, een heel vreemde winkel die de hele nacht openbleef en waar ik altijd een croissant kocht.

In datzelfde jaar en in dezelfde winter ging ik op zaterdagen, als ik in het weekend thuis was, vaak op de uitkijk staan in de rue Spontini, voor het huis waar het meisje woonde waarvan ik de voornaam ben vergeten en dat ik in het vervolg 'de dochter van Stioppa' zal noemen. Ik kende haar niet, maar ik had haar adres van Stioppa zelf gekregen, tijdens een van de zondagse wandelingen waarop mijn vader en Stioppa me meenamen, in het bois de Boulogne. Stioppa was een Rus, een vriend van mijn vader, die hij vaak zag. Een lange man met glanzend donker haar. Hij droeg een oude jas met een bontkraag. Hij had in het leven veel tegenslag ondervonden. Tegen zes uur 's avonds liepen we met hem mee naar het familiepension waar hij woonde. Hij had me gezegd dat zijn dochter even oud was als ik en dat ik contact met haar kon opnemen. Zelf zag hij haar schijnbaar niet meer, want ze woonde bij haar moeder en haar nieuwe echtgenoot.

Op zaterdagmiddagen, voordat ik me bij mijn moeder in haar theaterloge in Pigalle voegde, stond ik die winter vaak te wachten voor het huis in de rue Spontini, in de hoop dat de deur van de hoofdingang – een glazen deur met zwart siersmeedwerk – zou opengaan en er een meisje van mijn leeftijd zou verschijnen, 'de dochter van Stioppa'. Ik was ervan overtuigd dat ze alleen zou zijn, dat

ze naar me toe zou lopen en dat het heel normaal zou zijn om haar aan te spreken. Maar ze is nooit naar buiten gekomen.

Stioppa had me haar telefoonnummer gegeven. Er werd opgenomen. Ik zei: 'Ik zou graag met de dochter van Stioppa willen spreken.' Een stilte. Ik stelde me voor als 'de zoon van een vriend van Stioppa'. Haar stem klonk helder en amicaal, alsof we elkaar al lang kenden. 'Bel me volgende week,' zei ze. 'Dan kunnen we iets afspreken. Het is lastig... Ik woon niet bij mijn vader... Dat leg ik je allemaal nog wel uit...' Maar de volgende week en de andere weken van die winter kreeg ik geen gehoor op dat nummer. Nog een paar keer heb ik, alvorens de metro te nemen naar Pigalle, op de uitkijk gestaan voor dat huis in de rue Spontini. Vergeefs. Ik had bij de deur van het appartement kunnen aanbellen, maar ik wist zeker dat er niemand zou opendoen, zoals ook de telefoon niet werd opgenomen. En daarna, vanaf het daaropvolgende voorjaar, heb ik nooit meer met Stioppa in het bois de Boulogne gewandeld. Met mijn vader evenmin.

Heel lang ben ik ervan overtuigd geweest dat echte ontmoetingen alleen op straat mogelijk waren. Dat is ook de reden waarom ik de dochter van Stioppa opwachtte op de stoep tegenover haar huis, zonder haar te kennen. 'Dat leg ik je allemaal nog wel uit,' had ze aan de telefoon gezegd. Nog dagenlang en van steeds verder weg sprak een stem in mijn dromen die woorden uit. Inderdaad, ik wilde haar vooral ontmoeten omdat ik hoopte dat ze me bepaalde dingen zou 'uitleggen'. Misschien dat ik dan meer zou begrijpen van mijn vader, die onbekende man die zwijgend naast me liep over de paden van het bois de Boulogne. Zij, de dochter van Stioppa, en ik, de zoon van de vriend van Stioppa, hadden vast en zeker van alles met elkaar gemeen. En ik twijfelde er niet aan dat zij meer wist dan ik.

In die tijd zat mijn vader eindeloos aan de telefoon achter de halfopen deur van zijn bureau. Ik had een paar woorden opgevangen die me intrigeerden: 'de Russische bende op de zwarte markt'. Bijna veertig jaar later stuitte ik op een lijst met

Russische namen, die van de grote handelaren op de zwarte markt van Parijs tijdens de bezetting. Schaposchnikoff, Kourilo, Stamoglou, baron Wolf, Metchersky, Djaparidzé... Was Stioppa een van hen? En mijn vader, onder een valse Russische naam? Die vragen heb ik me toen nog een laatste keer gesteld, voordat ze zich onbeantwoord verloren in de nacht der tijden.

Ik was een jaar of zeventien toen ik een vrouw ontmoette, Mireille Ourousov, die eveneens een Russische naam had, die van haar man, Eddie Ourousov, bijgenaamd 'de Consul', met wie ze in Spanje woonde, niet ver van Torremolinos. Zij was een Française, afkomstig uit Les Landes. De duinen, de dennenbomen, de verlaten stranden langs de Atlantische kust, op een zonnige septemberdag... Toch had ik haar in Parijs leren kennen, in de winter van 1962. Ik was met negenendertig graden koorts vertrokken uit het internaat in Haute-Savoie, had de trein naar Parijs genomen en was tegen middernacht aangekomen in het appartement van mijn moeder. Ze was zelf niet thuis en had de sleutel toevertrouwd aan Mireille Ourousov, die er een paar weken logeerde voordat ze zou terugkeren naar Spanje. Toen ik aanbelde, was zij het die opendeed. Het appartement zag er onbewoond uit. Geen meubilair, behalve een bridge-tafel en twee tuinstoelen in de hal, een groot bed midden in de slaapkamer die uitzag op de kade en,

in de kamer daarnaast, waar ik als kind sliep, rollen stof en een kleermakerspop, jurken en allerlei andere kledingstukken aan klerhangers. De kroonluchter verspreidde een gedempt licht, want de meeste lampjes erin waren kapot.

Februari 1962 was een vreemde maand, met dat gedempte licht in het appartement en de aanslagen van de OAS. Mireille Ourousov was net terug van een wintersportvakantie en liet me foto's zien van haarzelf en haar vrienden op het balkon van een chalet. Op een van die foto's stond ze samen met een acteur die Gérard Blain heette. Ze vertelde me dat hij vanaf zijn twaalfde in films had gespeeld, zonder toestemming van zijn ouders, aangezien hij als kind aan zijn lot werd overgelaten. Toen ik hem later in sommige films zag, kreeg ik de indruk dat zijn manier van lopen nooit was veranderd, met zijn handen in zijn zakken en het hoofd een beetje ingetrokken tussen de schouders, alsof hij beschutting zocht tegen de regen. Ik bracht het grootste deel van mijn dagen door met Mireille Ourousov. We aten niet vaak in het appartement. Het gas was afgesloten en koken kon alleen op een spiritusstel. Geen verwarming. Maar er lagen nog wat houtblokken in de open haard van de slaapkamer. We zijn een keer 's ochtends in de buurt van het Odéon een twee maanden oude elektriciteitsrekening gaan betalen, zodat we

ons de dagen daarna niet met kaarslicht hoefden te behelpen. We gingen bijna elke avond uit. Tegen middernacht nam ze me mee naar een café chantant vlak bij het appartement, in de rue des Saints-Pères, wanneer de voorstelling allang was afgelopen. Er zaten dan nog een paar klanten bij de bar op de begane grond, die elkaar allemaal schenen te kennen en zachtjes met elkaar praatten. We kwamen er weleens een vriend van haar tegen, een zekere Jacques de Bavière (of Debavière), een blonde vent met de allure van een sportman. Ze had me gezegd dat hij 'journalist' was en 'heen en weer' reisde tussen Parijs en Algiers. Ze sliep soms niet in het appartement, en ik neem aan dat ze dan overnachtte bij die Jacques de Bavière (of Debavière), die in een eenkamerflat aan de avenue Paul-Doumer woonde. Ik ben een keer 's middags met haar meegegaan naar dat adres, omdat ze er haar polshorloge had laten liggen. Jacques de Bavière was toen niet thuis. Hij had ons een paar keer uitgenodigd in een restaurant bij de Champs-Élysées, aan de rue Washington, La Rose des Sables. Jaren later heb ik begrepen dat zowel dat café chantant in de rue Saints-Pères als La Rose des Sables in die tijd werd bezocht door leden van een geheime politie-eenheid die betrokken was bij de Algerijnse oorlog. Vanwege dat merkwaardige toeval heb ik me afgevraagd of hij soms deel uitmaak-

te van die organisatie. In een andere winter, in de jaren zeventig, kwam ik rond zes uur 's avonds bij de ingang van metrostation George v een man tegen die net naar buiten liep en in wie ik een wat ouder geworden Jacques de Bavière meende te herkennen. Ik draaide me om en liep achter hem aan terwijl ik tegen mezelf zei dat ik hem moest aanspreken om erachter te komen wat er van Mireille Ourousov was geworden. Woonde ze nog in Torremolinos, met haar man Eddie, 'de Consul'? Hij liep in de richting van het Rond-Point en hij hinkte een beetje. Ik ben blijven staan ter hoogte van het terras van café Marignan en heb hem nog nagekeken tot hij verdwenen was in de menigte. Waarom heb ik hem niet aangesproken? En zou hij me hebben herkend? Ik heb geen antwoord op die vragen. Voor mij is Parijs bezaaid met fantomen, even talrijk als de metrostations en hun oplichtende lampjes, wanneer je op de knoppen drukt van het overzichtsbord dat alle verbindingen liet zien.

We namen vaak de metro op station Louvre, Mireille Ourousov en ik, naar de wijken in het westen van de stad, waar we op bezoek gingen bij vrienden van haar. Hun gezichten ben ik vergeten, maar ik zie nog duidelijk voor me hoe we samen de pont des Arts en vervolgens het plein voor de Saint-Germain-l'Auxerrois overstaken, en hoe

we soms door het Louvre liepen, waar in een hoek van de binnenhof het gele licht brandde van de politiepost, hetzelfde gedempte licht als in het appartement. In mijn oude slaapkamer stonden op de planken naast het raam aan de rechterkant nog een paar boeken waarvan ik me nu afvraag door welk wonder ze daar waren achtergebleven en vergeten, terwijl verder alles verdwenen was. Boeken die mijn moeder las toen ze in 1942 in Parijs was aangekomen: romans van Hans Fallada, boeken in het Nederlands en ook een paar delen uit de Bibliothèque verte, die van mij waren geweest: *Het verdoemde schip*, *De burggraaf van Bragelonne...*

Daarginds, in Haute-Savoie, waren ze zich ten slotte zorgen gaan maken over mijn afwezigheid. Op een ochtend ging de telefoon en Mireille Ourousov nam op. Kanunnik Janin, de rector van de school, wilde weten wat er met me aan de hand was, aangezien men al twee weken niets meer van me had vernomen.

Ze zei dat ik 'nogal ziekjes' was – een zware griep – en dat ze hem nog op de hoogte zou stellen van de exacte datum waarop ik 'de terugreis zou kunnen aanvaarden'. Ik heb haar toen onomwonden gevraagd of ik niet met haar mee kon naar Spanje. Zonder schriftelijke toestemming van je ouders kwam je als minderjarige de grens niet over. Het feit dat ik de meerderjarige leeftijd nog niet had

bereikt, hield Mireille Ourousov opeens bijzonder bezig, en ze overwoog zelfs om Jacques de Bavière naar zijn mening te vragen.

Het moment van de dag waar ik 's winters in Parijs het meest van hield, was tussen zes uur en halfnegen 's morgens, wanneer het nog donker was. Een adempauze, voordat de dag aanbrak. De tijd leek opgeheven en je voelde je lichter dan anders.

Ik bezocht vroeger verscheidene Parijse cafés op het moment waarop ze hun deuren openden voor de eerste bezoekers. In een van die dageraadscafés – zoals ik ze noemde – waar elke hoop gerechtvaardigd leek zolang het nog donker was, trof ik in de winter van 1964 vaak een zekere Geneviève Dalame.

Het café bevond zich op de begane grond van een van die lage huizen aan het eind van de boulevard de la Gare, in het dertiende arrondissement. Sindsdien heeft de boulevard een andere naam gekregen en zijn de huizen en kleinere gebouwen aan de kant van de oneven nummers, vóór de place d'Italie, gesloopt. Af en toe denk ik dat het café Le Bar Vert heette, maar op andere momentenervaagt die herinnering, zoals de woorden die je in

een droom hebt gehoord en weer vergeet zodra je wakker wordt.

Geneviève Dalame was er altijd als eerste, en wanneer ik het café betrad, zag ik haar steevast aan dezelfde tafel zitten, helemaal achterin, het hoofd gebogen over een opengeslagen boek. Ze had me verteld dat ze hoogstens vier uur per nacht sliep. Ze werkte als secretaresse bij de Studios Polydor, iets verderop aan de boulevard, en daarom spraken we af in dat café, voordat ze naar kantoor ging. Ik had haar ontmoet in een esoterische boekhandel aan de rue Geoffroy-Saint-Hilaire. Ze was bijzonder geïnteresseerd in de occulte wetenschappen. Ik ook. Niet omdat ik een doctrine aanhing of van plan was de volgeling van een goeroe te worden, maar gewoon omdat ik hield van mysteries.

Toen we de boekhandel uit kwamen, was het buiten al donker. En in de winter had ik rond die tijd van de dag hetzelfde lichte gevoel als 's morgens vroeg, voordat de dag was aangebroken. Voor mij blijft het vijfde arrondissement, met al zijn verschillende zones en zijn verre buitenwijk langs de boulevard de la Gare, voorgoed verbonden met Geneviève Dalame.

Tegen halfnegen 's morgens liepen we over de middenberm van de boulevard, waar de bovengrondse metro langs komt, naar haar kantoor. Ik had haar van alles gevraagd over de Studios Polydor.